

Вільгемська Сніжана Юрійвна

*студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАВООХОРОНЦЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРИМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

У наш час проблема розвитку і удосконалення психологічної підготовки працівників правоохоронних органів є актуальною для успішного виконання їх професійної діяльності. Останнім часом проявляється тенденція зростання екстремальних ситуацій в діяльності правоохоронних органів.

Професійна діяльність працівників правоохоронних служб передбачає деякі особливості, що спричиняють виникнення негативних емоційних станів і порушень перебігу психічних процесів. До таких особливостей можна віднести: постійні контакти з різними категоріями громадян, особами, які перебувають під дією алкоголю та наркотичних речовин, психічно хворими; наявність конфліктних ситуацій, які можуть відбуватися як з громадянами, так і з колегами або начальством. Велика завантаженість на роботі, тривалі зміни (12–15 годин і довше), значна кількість викликів (у великих містах), робота в нічний час, постійна зосередженість під час виконання службових завдань, все це призводить до хронічної фізичної та психічної втоми.

Важливе значення психологічної підготовки працівників поліції обґрунтовано в дослідженнях В. Г. Андросюка, Д. О. Александрова, В. І. Барка, Я. Г. Бондаренка, Л. В. Ваврика, Ю. Б. Ірхіна, Л. І. Казміренко, М. Н. Курка, А. В. Медведєва, В. І. Пліска, Р. Т. Сімка та інші [1-7].

Під психологічною підготовкою слід розуміти – комплекс взаємопов'язаних навчально-виховних заходів, які спрямовані на формування й розвиток психологічно-моральних якостей, з метою встановлення внутрішнього контролю для ефективного здійснення правоохоронних функцій в екстремальних ситуаціях [8].

Психологічна готовність передбачає сукупність емоційних, мотиваційних, інтелектуальних та вольових аспектів психіки людини в співвідношенні із зовнішніми умовами й майбутніми завданнями [3; 7; 9].

Крім тимчасової готовності, розрізняють також тривалу, яка є стійкою системою професійно важливих якостей особистості, її дос-

віду, знань та навичок, котрі необхідні для успішної діяльності правоохоронця в складних ситуаціях.

У загальному вигляді тривала готовність передбачає:

1) позитивне ставлення особистості, до обраного виду діяльності та її професії;

2) темперамент, риси характеру, мотивацію та здібності;

3) необхідні знання, навички та уміння;

4) професійно важливі особливості: сприймання, мислення, уваги, а також емоційних і вольових процесів [3].

Г. Х. Яворської [7], висловила свою думку про те, що для досягнення стану готовності в психологічному плані необхідними є спеціальні тренувальні методи, котрі розвивають швидкість мислення, актуалізують попередній досвід для того, щоб в умовах браку інформації, була можливість швидко перемикає увагу з однієї настанови на іншу. Важливо також відпрацьовувати можливі варіанти дій під час виникнення нетипових та екстремальних ситуацій, адже навички та професійний досвід певною мірою можуть компенсувати брак деяких функцій.

Значною мірою на ефективність психологічної підготовки впливають методи її проведення. Ці методи представляють собою єдину систему, що дозволяє планомірно, науково обґрунтовано та якісно впливати на почуття, мислення та пам'ять правоохоронців, формувати та розвивати психологічні якості, які необхідні для професійної діяльності. До основних методів психологічної підготовки працівників відносять:

1) практичні психологічні вправи і тренування;

2) моделювання перебування в критичних ситуаціях та їх рефлексія;

3) стресові впливи та їх подолання.

Найбільш важливим у психологічній підготовці є тренування в екстремальних умовах, до яких входить вивчення теорії та практики поведінки в кризових ситуаціях, які пов'язані з підвищеним ризиком та загрозою для життя. У разі реальної загрози, поведінка працівника правоохоронних органів має визначатися вмінням керувати власним психічним станом і загалом рівнем психологічної підготовки.

Психологічну підготовку, що проводиться у підрозділах внутрішніх справ, поділяють на три етапи.

На першому етапі правоохоронці мають бути заздалегідь готові до роботи в екстремальних ситуаціях, що сприяє зростанню таких

якостей, як самопідготовка, впевненість у собі та колегах, управління своїми емоціями, проте важливо врахувати, що психологічна підготовка не передбачає повного обмеження емоційного стану працівника. Під час проведення цієї підготовки використовуються такі заходи як проведення спеціальних вправ за допомогою психологічного тренінгу та імітацій оперативно-службової діяльності з метою створення емоційно-вольової стійкості.

Другий етап – безпосередній розвиток здібностей, що допоможуть виконувати складні завдання.

На даному етапі важливо враховувати вольові, мотиваційні та пізнавальні аспекти.

Важливими вольовими якостями для правоохоронців є: сміливість, рішучість, ініціативність, цілеспрямованість та витримка. Прояв цих якостей допомагає ефективніше виконувати службові завдання. Достатній рівень розвитку фізичних якостей (витривалості, швидкості, сили, спритності, витривалості) сприяє швидкій адаптації працівників до умов службової діяльності.

Для працівників правоохоронних органів важливе значення мають психічні пізнавальні процеси: загострення уваги, здатність до її швидкого переключення, висока чутливість зорового та слухового аналізаторів, швидкість мислення, пам'ять тощо. Належне функціонування психічних процесів допомагає якісно здійснювати професійну діяльність.

Щодо мотивації слід зазначити, що вона також відіграє важливу роль щодо якісного виконання службових обов'язків. Проведені дослідження, стверджують, що позитивна мотивація особи залежить не тільки від умов праці, відносин у колективі, грошового забезпечення, а й від мотивів, які сприяли даній професії.

На третьому етапі підтримання готовності до складного завдання підтримки розвитку службових навичок в екстремальних ситуаціях необхідність цілеспрямованого впливу на працівників реалізується за допомогою таких заходів: організації необхідних навчань та тренувань; активізує налаштування успішної дії з допомогою психологічної підготовки [10].

Таким чином, належна організація психофізіологічної підготовки працівників правоохоронних органів є дуже важливою. Вона дасть правоохоронцям змогу швидко реагувати в екстремальних ситуаціях, при цьому приймаючи вірні рішення. Допоможе якісніше виконувати обов'язки при цьому маючи більшу стійкість до стресових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Андросюк В. Г. Які якості вимагаються від працівника міліції: методологічні засади розробки професіограм та кваліфікованих характеристик / В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Г. О. Юхновець. Науковий вісник Української академії внутрішніх справ. 1996. № 1. С. 105–116.
2. Александров Д. О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Професійна психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів : навч.-метод. посіб. / Д. О. Александров, В. Г. Андросюк. Київ : НАВСУ, 2003. 183 с.
3. Бондаренко Я. Г. Формування психологічної готовності працівників ОВС до дій в екстремальних умовах / Я. Г. Бондаренко, М. О. Котелюх, О. В. Петленко. *Право і безпека*. 2015. № 1 (56). С. 91–96.
4. Левенець О. А. Принципи розвитку психологічної стійкості працівників ОВС при виконанні професійної діяльності у ризиконебезпечних ситуаціях. *Юридична психологія та педагогіка*. 2014. № 1 (15). С. 135–145.
5. Сімко Р. Т. Психологічна підготовка і готовність працівників патрульно-постової служби міліції до професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології*. 2011. Вип. 12. С. 777–786.
6. Столяренко А. М. Экстремальная психопедагогика : учеб. пособие для вузов. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.
7. Яворська Г. Х. Професійна готовність до дій в нетипових ситуаціях у працівників особового складу спеціального підрозділу ОВС України / Г. Х. Яворська, В. Є. Рудницький : *Наука і освіта*. 2013. № 1–2. С. 241–244.
8. Цільмак О. М., Яковенко С. І. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки : підручник. / О. М. Цільмак, С. І. Яковенко. Одеса: ОДУВС, 2012. 140 с.
9. Швець Д. В. Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 30 берез. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 226–228.
10. Розов В. І. Психологічна підготовка до діяльності в умовах професійного стресу. Психопрофілактична робота з персоналом: теоретичні та організаційно-практичні питання. Київ: КНУВС, 2007.

Науковий керівник: к.психол.н., старший викладач Ташилатов В. А.